

Ясінський М. М., к.іст.н., доцент (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне)

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ІСТОРИЧНИХ ОБРАЗІВ

Проблема збереження історичних образів на початку ХХІ ст. стала однією з ключових проблем міжнародної спільноти. Українське законодавство в більшості випадків слідує вимогам рішень ООН, Ради Європи та інших законодавчих ініціатив щодо збереження та охорони надбань культурної спадщини. Ряд найбільш цінних матеріальних об'єктів, як культурних надбань людства, перебуває під опікою ЮНЕСКО та інших культуро-охоронних організацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує що в Україні було «опубліковано досить небагато робіт, таких авторів як В. Акуленко, В. Борейко, В. Горбик, Т. Курило, П. Толочко, Т. Тронько, Ю. Шемшученко, об'єктом дослідження яких є безпосередньо культурно-історична спадщина, її правові, політичні, соціокультурні аспекти» [1].

Мета та завдання даного дослідження дослідити можливості та перспективи збереження на законодавчому рівні історичних образів вітчизняної культури, проаналізувавши наявні законодавчі акти та світові законодавчі тенденції в цьому напрямі.

Законодавство України містить значну кількість матеріалів, щодо охорони національних культурних надбань. В ст. 1 Закону України «Про охорону культурної спадщини» міститься визначення терміну «об'єкт культурної спадщини». Там сформульовано, що «об'єкт культурної спадщини – визначне місце, споруда (витвір), комплекс (ансамбль), їхні частини, пов'язані з ним рухомі предмети, а також території чи водні об'єкти (об'єкти підводної культурної археологічної спадщини, інші природні, природно-антропогенні або створені людиною об'єкти незалежно від стану збереженості, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду і зберегли свою автентичність» [2]. Законом також визначено, що основними об'єктами культурної спадщини є, зокрема, створені людиною або інші матеріальні об'єкти, «що донесли до нашого часу цінність з історичного погляду».

Ризька Хартія про автентичність та історичну реконструкцію культурної спадщини містить визначення культурної цінності об'єктів культурної спадщини [3]. В Хартії сказано, що «культурна спадщина становить цінність як очевидні або неочевидні свідчення попередньої людської діяльності». Практика верховенства законодавчих актів міжнародного права та аналіз законотворення на державному рівні дають підстави міркувати про намір потреби законодавчого визначення об'єктів

культурної спадщини насамперед як «свідчень попередньої людської діяльності» (в тому числі, але не головним чином об'єктів матеріальної культури). Свідченнями людської діяльності, і це цілком очевидно, є сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством протягом його історії, тобто – культура в цілому та її окремі прояви.

Неконкретизований перелік об'єктів культурної спадщини в Законі України «Про охорону культурної спадщини» наводить на думку, що вже ті з них, котрі запропоновані законодавцем до збереження, містили, насамперед, відомості про минулу матеріальну діяльність людства. Разом з тим, ще в 1962 р. Генеральною конференцією Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки та культури (UNESCO) було ухвалено Рекомендації про збереження краси та характеру ландшафтів і місць [4], яка засвідчує необхідність збереження духовних та, зокрема, естетичних надбань. Учасники даної Генеральної конференції цілком вірно зазначили потребу збереження об'єктів, що становлять передусім певні духовні цінності.

Продовж останніх років в Україні було прийнято ряд законодавчих актів, спрямованих на вирішення проблем охорони та збереження об'єктів культурної спадщини. Серед них Закон України «Про охорону археологічної спадщини», що був ухвалений Верховною Радою України у 2004 р. [5], ряд законодавчих актів, таких як Постанова «Про затвердження Порядку визначення категорій пам'яток для занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих п'яток України» [6], Наказ «Про затвердження Порядку обліку об'єктів культурної спадщини» [7] тощо. Більшість з них і надалі стосується порядку збереження та охорони матеріальних об'єктів культурної спадщини.

Маньковська Р. інформує наукову громадськість про те, що «тривають дебати серед музеєзнавців щодо структури музеєзнавства (історичне, теоретичне, прикладне, музейне джерелознавство, музеографія)» [8, с.136]. Одним з питань, що активно обговорюються, є проблема збереження музейних цінностей як об'єктів культурної спадщини. 5 листопада 2010 р. було прийнято Київську резолюцію щодо питань захисту об'єктів релігійної спадщини [9]. Актуалізація питання про збереження окремих об'єктів духовної культури засвідчує не лише про значний науковий інтерес щодо даного питання - в Україні на порядку денному гостро постало питання про збереження об'єктів духовної спадщини.

27 жовтня 2005 р. була прийнята Рамкова конвенція Ради Європи про значення культурної спадщини для суспільства [10]. Стаття 2 даної конвенції визначає, що «культурна спадщина є сукупністю ресурсів, успадкованих від минулого, і котру люди вважають, незалежно від своєї приналежності, відображенням і вираженням своїх таких, що постійно змінюються, цінностей, вірувань, знань і традицій. Вона включає всі

аспекти навколишнього середовища, котрі виникли в результаті взаємодії між людьми і простором в ході історичного розвитку». (Прим. Я. М. – 8 квітня 2013 р. Кабінет Міністрів України схвалив законопроект «Про ратифікацію Рамкової конвенції Ради Європи Про значення культурної спадщини для суспільства»). Також 20 жовтня 2005 року на Генеральній конференції Організації Об'єднаних Націй була затверджена Конвенція про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження [11]. Європейська спільнота затвердженням відповідних документів визначила способи та напрями збереження історичних надбань людства.

Висновки: 1. Образи є результатом уявлення об'єктів людиною. Історичні образи мають місце як певні уявлення про сутності, що залишилися нам від минулого. Образність історичних подій дозволяє зберегти в пам'яті мільйонів людей пам'ять про історичні події, сподівання трагедії тощо.

2. Законодавчі ініціативи ХХІ ст. дозволять поставити під охорону та зберегти для нащадків в якості об'єктів культурної спадщини країні музичні твори, літературні тексти, театральні постановки а також історичні ідеї, сподівання, прагнення та інші цінності людського духу.

1. Опалько Ю. В. Збереження культурно-історичної спадщини в сучасній Україні: проблеми та перспективи / Ю. В. Опалько // Стратегічні пріоритети. – № 1 (2). – 2007. – С. 83-88. 2. Закон України «Про охорону культурної спадщини» // Відомості Верховної Ради України, №39, 2000. – С. 333. 3. Ризька Хартія про автентичність та історичну реконструкцію культурної спадщини / Хартія. Міжнародний документ від 24.10.2000. Пункт 1. [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.zakon1.rada.gov.ua/laws/show/998_960 4. Прибега Леонід. Національна нормативно-правова та міжнародна охорона культурної спадщини. [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.do.gendocs.ru/docs/index-295453.html 5. Закон України «Про охорону археологічної спадщини». Верховна Рада України; Закон від 18.03.2004. №1626-IV. 6. Постанова від 27 грудня 2001 р. №1760 «Про затвердження Порядку визначення категорій пам'яток для занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України». 7. Міністерство культури України. Наказ від 11.03.2013 №158 «Про затвердження Порядку обліку об'єктів культурної спадщини». 8. Маньковська Руслана. Музеологія як наукова галузь: сучасний дискурс та проблема теоретичного інтегрування / Руслана Маньковська // Красзнавство, №3-4, 2009. С. 136-144. 9. Київська резолюція щодо питань захисту об'єктів релігійної спадщини в рамках Конвенції всесвітньої спадщини. [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.kplavra.kiev.ua/seminar/ua.pdf 10. Рамкова конвенція Ради Європи про значення культурної спадщини для суспільства (ETS N 199), ЮНЕСКО, Конвенція, Міжнародний документ від 27.10.2005 № ETS N 199 11. Конвенція про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження. ЮНЕСКО, Конвенція, міжнародний документ від 20.10.2005.